

Kacziány Ödön:
A KÉMÉNYSEPRŐ, A PERSELY-DISZNÓ MEG A KISKAKAS

December hónapja beköszöntött s Mikulás napjára lehullott a hó. Fehér volt minden köröskörül, a föld, a házak teteje, s a fákon zúzmara csüggött. Hajnalodott s a virradás első sugarai megvilágították a kis hálószobát.

Jánoska ébredezett. Jó és erős álma volt az éjjel. Mielőtt elaludt, imádkozás után nagyon gyötörte a kíváncsiság, hogy ugyan, ugyan mit hoz a fehér szakállas öreg Mikulás holnap.

El-elgondolkozott, hogy mit is szeretne, hogy hozzon. Lovacskát, kardot, csákót, puskát? Jaj de szeretné már tudni! Bizony sokat adna érte, még a fél diós kalácsot is oda kínálná a Mikulás bácsinak, ha most tudhatná, hogy mi lesz ott reggel az asztalon. De gondolta: jó lesz úgy tenni, mintha aludnék, aztán várni, lesni az öreg Mikulás bácsit. Ezalatt szépen elaludt. Álmában látta, amint bejött a Mikulás bácsi nagy fehér szakállal, hátán a kosárral, körüljárt a szobában, de nem tett semmit az asztalra s már indult kifelé.

– Jaj, jaj, Mikulás bácsi! Nem hozott nekem semmit? – kiabált Jánoska.

– Dehogy nem, fiacskám! Csak aludj szépen, majd meglátod reggel.

– Aranyos Mikulás bácsi! Adok egy fél diós kalácsot, ha most megmutatja, hogy mi lesz reggelre az asztalon.

– Kis fiacskám, ne légy oly kíváncsi és türelmetlen, nem illik ez a jó fiúcskának. A fél diós kalácsot add oda holnap a szegény Petinek a szomszédban. Te pedig aludjál szépen reggelig.

Ezzel kiment a Mikulás bácsi s Jánoska aludt csendesen hajnalig.

Félig szenderegve, félig ébren kinyitja a szemét s odanéz az asztalkára az ágya mellett.

Jaj, mit lát ottan!

Hát először is ott állt egy öreg kéményseprő szilvából. Volt neki létrája, seprűje, kötele s minden egyéb szerszáma, a fején pedig fehér sapka. Éppen olyan, mint amelyet a kéményseprők viselnek. Mellette feküdt egy aranyos disznó, jó kövér. A hátán volt egy nyílás, mindjárt látni lehetett, hogy ez olyan persely-disznó, amelyikbe a pénzecskét gyűjtik a gyerekek.

Ezek mellett állott egy ügyes kis kakas. Olyan vitéz, tarajas, tollas, hogy a kéményseprő nem győzte eléggé bámulni.

A kéményseprő mögött állott a Jánoska pár cipellője telides-teli dióval, amellet alma, körte, s amit ő annyira szeretett, diós és mákos patkó.

De alighogy oda pillantott Jánoska s jól megnézte ezt a sok mindenféle csodaholmit, behunyta a szemét s nagy örömeiben nem merte többé kinyitni. Csak hallgatott behunyt szemmel, csendesen, félig szenderegve.

A szomszéd szobából behallatszott az óra ketyegése: tik-tak, tik-tak. Egyszerre a nagy csendben éles kakaskukorékolást hall, de nem kívülről hangzót, a nagy kakas szavát, hanem csak olyan ici-picit az asztalról, mintha kis kakas szava lett volna.

Aztán valami rőfögés-féle is hallatszott s végtére teljesen érthető, hangos beszéd.

– Azt hiszed, azért, hogy én szilvából vagyok, nem hallom a kukorékolásodat. Meg hogy kéményseprő vagyok, tán nem szoktam jókor kelni.

– Ejnye, ejnye – tűnődött Jánoska –, hisz ez a kéményseprő beszél. No, most meg se mozdulok. Meghallgatom, hogy mit csinálnak ezek együtt hárman.

Szuszogva-röfögve szól a disznó:

– Ugyan összeválogatott minket ide a Mikulás bácsi, mondhatom. Téged, kakas koma, az éles hangoddal, örökös berzenkedéssel, no meg magát is, kéményseprő bácsi, aki mindig kéményből kukucskál az udvarokra.

– Hja, tisztelt disznó barátom, nem egészen tökkel ütött ember a Mikulás bácsi. Tudja ő mindig, hogy mit miért tesz.

A kakas kinyújtotta a nyakát, fél lábra állt s azt kérdezte a kéményseprőtől:

– Hogy gondolja ezt Ön?

– Nem tökkel ütött, tökkel? – töprenkedett a disznó, mert ő a tököt tudniillik igen szerette.

– No hát, hallgassatok meg, majd elmondom, amit tudok.

Ezzel neki támaszkodott a létrának, kivette a pipát a szájából s beszélni kezdett a kéményseprő bácsi.

– Öreg, tapasztalt kéményseprő vagyok, s alig van Mikulás napkor olyan ház, hol gyerekek vannak, hogy a Mikulás bácsi el ne vigyen mindenüvé. Mikor még fiatal voltam és igen türelmetlen, sokat duzzogtam amiatt, hogy éppen nekem kelljen mindenütt ott lennem. Sok, sok esztendő előtt történt, hogy egy ilyen havas éjszakán, mint a mai volt, épp a templomnál elesett a Mikulás bácsi s mi valamennyien kiugráltunk a kosárból a hóra. Én leghamarabb talpra álltam, s amíg a Mikulás bácsi szöszmötölődött, odaléptem elé és elpanaszoltam, hogy miért kell nekem minden házban ott lennem, akár kellek, akár nem. Mikulás bácsi megsimogatta nagy fehér szakállát, rám nézett s azt mondta: Látszik, fiam, hogy ifjú vagy s tapasztalatlan, de mondok én neked valamit. Gondolkozzál azon, s ha majd öreg kéményseprő leszel, magad is belátod, hogy nincs igazad. Hát már arra nem emlékszem, hogy szóról-szóra, hogy mit mondott a Mikulás bácsi akkor, mert tudjátok: sok-sok év előtt volt, hanem gondolkoztam azon s most nektek elmondhatok egyet-mást, amit bizony mindenki elfogadhat.

– No, már erre igazán kíváncsiak vagyunk, – szólott a kakas s a persely-disznó egyszerre. De még Jánoska is erősen oda figyelt.

– Azt, ugye, tudjátok, hogy a rossz gyerekeknek virgács vesszőt szokott hozni a Mikulás bácsi ajándékba, ezzel azt mondja: rossz vagy, ezt érdemelted. Mert tudjátok meg, hogy amit én most öreg koromban tudok, hogy minden ajándéka a Mikulás bácsinak figyelmeztetés, s azt mondja ezzel a gyerekeknek: jól jegyezd meg jövőre, erre ügyelj. Ugyebár, azt tudjátok, hogy a mi mesterségünk, a kéményseprőké, nem a legkellemesebb, sok nehézséggel jár. De mégis teljesítjük, mert kötelességünk, hogy ügyeljünk a ház épségére, s ott legyünk menten, ha tűz van, kellő időben. Igen ám, de azt is kell tudnotok, hogy a legtöbb gyerek nem szívesen teljesíti az olyan kötelességet, ami kellemetlen néki igen sokszor. Ezért aztán a legtöbb házba odaad minket Mikulás bácsi, hadd legyünk szem előtt s emlékeztessük őket az okos emberek szájával.

– Ejnye, ejnye! – gondolta Jánoska. – De milyen igaza van ennek a kéményseprőnek! Ugyan honnan tudja, hogy a múltkor is a patikába küldtek s én a sáros utcán nem akartam átmenni, azt mondtam, inkább itt labdázok a folyosón.

– Igen, igen – bólingatott a kéményseprő –, erre való vagyok én, amíg csak egyetlen szilva meg a létra megvan belőlem.

A persely-disznó önérzetesen kezdett rőfögni s már igen kíváncsi volt az ő hivatására, apró szemével kérdőleg pislogott a bölcs, öreg kéményseprőre.

– Bizony, neked is szép és okos hivatásod van, disznó komám – folytatta a kéményseprő. – A gyereknépség nagyon szeret minden krajcárkával, amit kézbe kap, cukorért futkosni a boltba. Ha meg a hátad nyílásán beléd ejti a pénzecskét, kip-kop, lassanként megtölt téged és saját pénzével maradandó okos dolgokat vehet idővel, meg aztán nem lesz megrögzött rossz szokása mindent elnyalakodni, amit csak kap.

– Hogy honnét tudja ezt is Mikulás bácsi meg a kéményseprő – kérdezte magától ijedten Jánoska –, őneki is meg volt az a rossz szokása, hogy szeretett a boltba futkosni cukorért a krajcárral. De nagyon szégyellte magát s menten megfogadta, hogy míg a kis disznót meg nem tölti, egyetlen fillérrel sem szalad többet a boltba cukorért.

A kakas nagy önérzettel mozgolódott már s nem várta be, hogy a kéményseprő beszédét folytassa.

– Ne is mondd, tudom én, hogy miért adott engem ide a Mikulás bácsi. Azért, hogy serkentsem a gyerekeket a korán kelésre, hogy mindenhez idején fogjanak hozzá, mert csak úgy végezhetik becsülettel.

Így szólt a kiskakas s olyan nagyot kukorékolt, hogy Jánoska menten fölébredt. Még a reggelinél is az volt az eszében, hogy mit hallott az öreg kéményseprőtől. Ebéd után el is mondta a kis három éves testvérenek, Juliskának, hogy milyen okos ez a kéményseprő bácsi. Hogy értette-e vagy nem a kis Juliska, nem tudjuk, de hogy nagy bölcsnek tartotta, az bizonyos, mert valahányszor átment a szobán, mindig hangosan köszöntve mondta: „Pá, pá, kéményseprő bácsi!”

(1903)